

Arbeidsdepartementet
Postboks 80196 Dep.
0030 OSLO

Deres ref: 14/446

Vår ref: 14/979

Vår dato: 3.3.2014

Svar på høringsnotat om forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk som følge av ny uføretrygd

Generelt

Maksimal kompensasjonsgrad for personer som har mottatt uførepensjon

I forbindelse med konverteringen vil vi kunne oppleve at noen brukere vil løpe med IFU som blir lavere enn størrelsen på konvertert uføretrygd, dvs. de har en kompensasjonsgrad over 100 prosent. Dette vil innebære at disse brukerne vil tape økonomisk på å jobbe ved siden av uføretrygden dersom inntekten overstiger 60 000 kroner. Vi mener det bør innføres et tak på kompensasjonsgraden i konverteringen. Dette bør tas inn i overgangsforskriften.

Det mest sentrale hovedmålet for uførereformen er å sikre at flere personer i randsonen av arbeidsmarkedet i størst mulig grad utnytter sin restinntektsevne. Et sentralt element for å sikre dette er å innføre regler som sikrer at det er økonomisk lønnsomt for uføretrygdede å øke inntekten sin. I komitebehandlingen av Prop 130L ble dette elementet drøftet særskilt, og lovforslaget ble endret i retning av å styrke de økonomiske insentivene fra å jobbe ved siden av uføretrygd. Komiteen uttalte blant annet følgende:

«Komiteen mener at den avkorting som regjeringen legger opp til er for høy for enkelte grupper. Dette gjelder spesielt de som på grunn av lav inntekt før uførhet vil motta minstestytelsen i den nye uføretrygden. Det vises i denne sammenheng til at enkelte med lav inntekt før uførheten vil kun sitte igjen med 11 kroner av en lønnsinntekt på 100 kroner etter skatt og avkorting av trygd. Komiteen mener denne avkortningen er for sterk, og at insentivene til å ta i bruk inntektsevnen dermed vil bli for svak.»

ARBEIDS- OG VELFERDS DIREKTORATET

Postadresse: Postboks 5, St. Olavs plass // 0130 OSLO

Besøksadresse: Økernveien 94 //

Tel: 21 07 00 00 // Faks: 21 07 00 01

www.nav.no //

Direktoratet er enige med komiteen i at det er viktig å sikre de økonomiske insentivene til å øke inntekten blant uføretrygdede.

Inntektsnivå før uførhet (IFU) er en sentral størrelse i uføretrygden fordi den er avgjørende for fastsettelsen av uføregraden og fordi den påvirker avkortingen av uføretrygden dersom bruker får en inntekt som overstiger inntektsgrensen. Lav IFU innebærer en høy kompensasjonsgrad og dermed en høy avkortning av uføretrygden dersom inntekten overstiger inntektsgrensen. I forbindelse med innføringen av uførereformen gjennomføres det to endringer i regelverket for fastsettelse av IFU som vil sikre at nye mottakere av uføretrygd opplever det lønnsomt å arbeide ved siden av uføretrygd;

- innføring av minstenivå for IFU

- ny hovedregel for fastsettelse av IFU, hovedsakelig etter samme modell som beregningsgrunnlaget

Til sammen bidrar disse regelendringene til at det for nye mottakere av uføretrygd (som har full trygdetid) i praksis vil innføres en maksimal kompensasjonsgrad på om lag 73 %. Dette innebærer at uføretrygden vil avkortes med maksimalt 27 kroner dersom den uføretrygdede har en inntekt som overstiger inntektsgrensen sin med 100 kroner (alle tall før skatt). Direktoratet mener med dette at det legges opp til gode økonomiske insentiver til å øke arbeidsinntekten for brukere som innvilges ny uføretrygd.

Etter direktoratets syn er det imidlertid like viktig å sikre gode økonomiske insitamenter for å jobbe blant de om lag 330 000 uførepensjonistene som blir overført til uføretrygd fra 1.1.2015. Hensynet til at det skal være lønnsomt å utnytte restinntektsevnen sin blant eksisterende uførepensjonister er imidlertid ikke ivaretatt i forslaget til overgangsregler. For flere av dagens uførepensjonister vil det være direkte ulønnsomt å øke den inntekten de har ved siden av sin uføretrygd. De som er innvilget 100 % uførepensjon vil etter konverteringen ha en inntektsgrense på 60000, og flere av dem vil ha en kompensasjonsgrad som gjør det ulønnsomt å øke inntekten sin. Da dette er i direkte motstrid med hele reformens målsetning, ber direktoratet om at det vurderes måter å sikre at det også for de konverterte uførepensjonistene vil være tilstrekkelig lønnsomt å øke inntekten sin. Når det gjelder insentivene til å jobbe ved siden av sin uføretrygd, mener direktoratet at man i størst mulig grad må likestille de konverterte uførepensjonistene med mottakere av ny uføretrygd. Direktoratet mener at den beste måten å sikre hensynet til brukernes arbeidsinsentiver er å innføre en maksimal kompensasjonsgrad også for de som går over fra dagens uførepensjon til ny uføretrygd, og at denne maksimale kompensasjonsgraden blir lik det som i praksis er maksimal kompensasjonsgrad for nye uføretrygdede, dvs. 73 %. Dette foreslås ivaretatt ved at overgangsforskriften hjemler en endring i IFU for de saker hvor kompensasjonsgraden er høyere enn 73 %.

For å understøtte reformens hovedmål om å øke yrkesdeltakelsen blant uføretrygdde, innfører NAV nye selvbetjeningsløsninger hvor vi synliggjør de økonomiske konsekvensene av endret inntekt for bruker. Dersom det ikke innføres en hjemmel for å justere IFU i disse sakene, vil brukerne tydelig se at det er ulønnsomt å øke inntekten sin.

For å unngå at reformens hovedmål undergraves, ber direktoratet derfor om at det innføres en overgangsregel i tråd med ovennevnte.

Ad. begrepet «hvilende rett»

Forskriften viderefører begrepet "Hvilende rett". Innretningen på hvilende rett i dagens ordning og i ny ordning er imidlertid helt forskjellig. Begrepet videreføres altså, men med en ny betydning. Det er uheldig, og vi opplever allerede at mange misforstår betydningen av hvilende rett i ny ordning. Direktoratet foreslår derfor at begrepet hvilende rett i nytt regelverk byttes ut for å klargjøre forskjellen.

Om forholdet til avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven

Avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven ytes i dag ikke til personer som etter fylte 62 år har mottatt uførepensjon fra folketrygden, jf. tilskottsloven § 8 første ledd. Etter bestemmelsens andre ledd skal tidsrom der uførepensjon ikke har kommet til utbetaling, men vedkommende har hatt rett til å få tilbake uførepensjon etter dagens regler i folketrygdloven § 12-12 tredje ledd (hvilende rett), ikke regnes som tidsrom med mottak av uførepensjon etter tilskottsloven § 8 første ledd.

Etter regelverket for ny uføretrygd kan det forekomme situasjoner hvor en person kan være i arbeid med samtidig rett til uføretrygd som ikke kommer til utbetaling. Vedkommende kan da få innvilget AFP i privat sektor (sammen med alderspensjon). Etteroppgjøret for uføretrygd kan imidlertid føre til at vedkommende i etterkant likevel får en utbetaling av uføretrygd. Vi mener det bør vurderes tilpasninger i AFP-tilskottsloven § 8 for å ta høyde for denne typen situasjoner.

Kommentarer til de enkelte kapitlene og punktene

Kapittel 2: Ny uføretrygd – inntektsnivå før og etter uførhet

2.2.4 Departementets forslag til unntaksregel for fastsettelse av inntektsnivå før uførhet

Fjerde avsnitt omhandler hvordan selvstendig næringsdrivende, som ikke er ansatt i en stilling og ofte har mer varierende inntekter, skal påvirkes av unntaksregelen om bruk av stillingsandel ved fastsettelse av IFU hvis dette er til det beste for bruker. For dem som har både arbeidsinntekt og næringsinntekt vil unntaksbestemmelsen kun relateres til arbeidstakerdelen,

men ikke næringsdelen. Det foreslås i sjuende avsnitt at inntektsnivå før uførhet fastsettes med grunnlag i arbeidstakerens stillingsandel dersom dette gir en høyere IFU enn etter hovedregelen. Dersom vedkommende også har næringsinntekt skal denne beregnes etter hovedregelen.

Dagens unntaksregel i § 2 i nåværende forskrift om fastsetting og endring av uføregrad i forhold til pensjonsgivende inntekt, omtaler ikke personer som har både arbeidsinntekt og næringsinntekt. Vi forstår departementets forslag som at inntektsnivå før uførhet i utgangspunktet skal fastsettes etter hovedregelen for den som har både arbeidsinntekt og næringsinntekt. Det må da legges til grunn at vedkommende har stillingsandel lik 100 prosent i slike år, siden næringsinntekten ikke kan knyttes til en bestemt stillingsprosent. Dersom det er til gunst, kan IFU likevel fastsettes etter unntaksregelen, men da skal bare arbeidsinntekten og den tilhørende stillingsandelen medregnes i fastsettingen.

2.5 Endring av inntektsnivå før og etter uførhet

Tiende avsnitt omhandler minstekrav til inntektsøkning for å kunne få fastsatt ny IFU/IEU. Det foreslås at inntektsøkningen bør være på minst 10 prosent uten at stillingsandelen økes. Dette skal gjelde trinnvis og varige økninger på et hvilket som helst tidspunkt i kalenderåret.

For de aller fleste mottakerne av gradert uføretrygd vil inntektsutviklingen i deres jobb være lavere enn endringene i grunnbeløpet, slik at det kun er et mindretall av disse brukerne som har rett til å få fastsatt ny IFU som følge av at inntektsutviklingen deres er høyere enn den årlige grunnbeløpsendringen.

IFU skal representere den uføretrygdedes normalinntekt som frisk. Bestemmelsen om endring av IFU for brukere som mottar gradert uføretrygd må derfor utformes slik at den omfatter brukere som nettopp har fått en ny normalinntekt som frisk. Det er hovedsakelig to ulike grupper uføretrygdede denne bestemmelsen bør omfatte:

- ◆ Brukere som får en relativt kraftig inntektsøkning på et gitt tidspunkt – eksempelvis øker lønnen i gradert stilling med 20 % i løpet av et år uten at stillingsandelen øker
- ◆ Brukere som klarer å ivareta en karriereutvikling kombinert med at de er gradert uføretrygdet, og uten at stillingsandelen øker – men som får en jevnt god lønnsutvikling hvert år i stedet for et stort lønnsløft på et tidspunkt

I dagens uførepensjonsordning er begge disse gruppene ivaretatt gjennom nåværende bestemmelse om endring i IFU, ref forskrift § 2 til dagens § 12-12.

Departementets forslag innebærer således en innstramming fra dagens regel, gjennom at brukere som har en karriereutvikling med god lønnsutvikling (men lavere enn 10 % pr år) ikke lenger vil kunne få fastsatt ny IFU.

Et noe forenklet eksempel viser hvordan dette ville slått ut i dagens ordning:

En person innvilges 50 % uførepensjon med virkning fra 1.1.2005. Han har et inntektsnivå som i full stilling tilsvarende 5G. Han jobber i 50 % stilling og får fastsatt en IFU på 5G og en inntektsgrense på 2,5G. Han er i en stilling med en god lønnsutvikling, (9 % lønnsøkning i året). 9 % lønnsutvikling i året tilsier at lønnen nominelt sett er økt med 53 % frem til 2011. I samme periode økte grunnbeløpet med 26 %, slik at lønnsutviklingen her er mer enn dobbelt så høy som økningen i grunnbeløpet. I dagens ordning ville denne brukeren fått fastsatt ny normalinntekt som frisk, og fortsatt kunne kombinere 50 % stilling med 50 % uførepensjon. Med departementets forslag vil han aldri få fastsatt ny IFU. Uføretrygden ville derfor blitt avkortet på vanlig måte, og etter hvert vil uføretrygden bortfalle som følge av bestemmelsen i ny lov § 12-14 tredje ledd (80% regelen).

Direktoratet mener bestemmelsen ikke bør ha et krav til 10 % økning innenfor et kalenderår, men heller utformes mer i tråd med dagens regel om at det kan fastsettes ny IFU i graderte saker dersom det foreligger en ny normalinntekt som frisk. Vi deltar gjerne i det videre arbeidet med utformingen av en bestemmelse som ivaretar begge de ovennevnte tilfellene.

Kapittel 4: Etteroppgjør

4.4.2 Nærmere bestemmelser om etteroppgjøret gis i forskrift

Etteroppgjør der uføretrygden har falt bort etter endringsloven § 12-14 tredje ledd

I andre avsnitt står det i første setning at dersom vedkommende på tidspunktet for etteroppgjøret fortsatt omfattes av 80-prosentregelen og samtidig har fått for mye utbetalt uføretrygd i oppgjørsåret som normalt ville føre til avregning og krav om tilbakebetaling, skal saken behandles manuelt.

Vi er uenig i at må være en forutsetning at vedkommende på tidspunktet for etteroppgjøret fortsatt omfattes av 80-prosentregelen for at saken skal behandles manuelt. Vårt standpunkt er også i samsvar med utkast til forskrift om uføretrygd fra folketrygden, § 4-1 fjerde ledd.

Kapittel 5: Oppheving av særskilte regler for uføretrygd til hjemmearbeidende ektefelle

Vi er enige med departementet i at særreglene for uføretrygd til hjemmearbeidende ektefelle bør oppheves.

Forslaget til ny ftrl. §12-10 er tilnærmet lik nåværende ftrl. §12- 8. I motsetning til hovedregelen i ftrl. § 12- 7 skal man her vurdere hvilke muligheter bruker har til å utføre hjemmearbeid/husarbeid. Dette er vurderinger som avhenger av brukers bolig og

familiesituasjon, i tillegg til sykdomsforholdene. Det er bare gifte hjemmearbeidende som kan omfattes av bestemmelsen. Vurderingene som gjøres er derfor mer avhengig av brukers sivilstand enn vedkommendes sykdomsbegrensninger.

Fordi vurderingene blir så forskjellige, er det viktig å se på hvem som faller inn under bestemmelsen. Dette er gifte kvinner som ikke har vært i arbeid og som etter bestemmelsen blir ansett for å være forsørget av ektefellen. Menn vil i praksis bli ansett for å være yrkesaktive og de skal dermed vurderes etter hovedregelen i ftrl. § 12-7. Dette perspektivet er viktig fordi det i realiteten skjer en forskjellsbehandling av menn og kvinner.

Konsekvensen av denne forskjellsbehandlingen er at det for hjemmearbeidende ektefeller kreves mer for å innvilges uføretrygd, enn for enslige hjemmearbeidende eller de som faktisk er (eller vurderes som) yrkesaktive. Spørsmålet er da om man fortsatt ønsker at det skal være vanskeligere for denne gruppen å omfattes av ordningen, eller om man i forbindelse med innføringen av uførereformen skal la alle omfattes av hovedregelen slik at vurderingene blir like.

Tidligere yrkesdeltakelse er ikke avgjørende for innvilgelse av uføretrygd, men beregningen avhenger av hvilken inntekt man har hatt. Manglende yrkesdeltakelse vil dermed gjenspeiles i beregningen av uføretrygden. For gifte kvinner som ikke er i arbeid, vil dette altså være annerledes. Denne forskjellen kan vanskelig forsvares ut fra et likestillingsperspektiv hvor det ikke er ønskelig med forskjellige regler ut fra hvilket kjønn bruker har. Det er heller ikke i tråd med samfunnsutviklingen i Norge hvor de aller fleste er i arbeid. I tillegg til dette kommer, som departementet også nevner i høringsnotatet, at man i forbindelse med uførereformen har ønsket å unngå avhengigheter til sivilstatus. Dette viser seg blant annet i at man avviker ordningen med ektefelle tillegg for uføretrygd.

Bestemmelsen krever også vurderinger på et vanskelig område hvor NAV ikke har særlige forutsetninger for å gjøre. NAV har spisskompetanse på arbeid, aktivitet og muligheter til å være i inntektsgivende arbeid. Slike vurderinger er ikke relevante etter ftrl. §12-10. Her kreves kompetanse i forhold til helsemessige begrensninger i hjemmet. For at vurderingen etter ftrl. § 12-10 skal bli korrekt, må ansatte i NAV opparbeide seg og vedlikeholde en annen form for kompetanse. Man må kunne vurdere hvilken betydning det har for bruker at vedkommende har parkett eller vegg – til – vegg teppe, dette sett i forhold til de aktuelle sykdomsforholdene. Slike problemstillinger er ikke i tråd med vurderingene rundt oppfølging til arbeid. Bestemmelsen er derfor administrativt svært krevende og dermed heller ikke i tråd med ønsket om å effektivisere NAV. I praksis er det umulig for NAV å sikre likebehandling av «like» tilfeller når det gjelder vurderinger etter bestemmelsen om hjemmearbeidende.

NAV skal ha fokus på arbeid og brukers muligheter i yrkeslivet. Uførereformen skal gjøre det enklere og mer fleksibelt å kombinere arbeid og uføretrygd. Dette perspektivet forsvinner for gruppen som vurderes som hjemmearbeidende ektefelle fordi man her ikke vurderer muligheter i arbeidslivet. Denne gruppen kvinner går dermed glipp av muligheten til å få oppfølging fra

NAV med tanke på å komme ut i arbeid, fordi dette krever at man vurderes i forhold til deltakelse i arbeidslivet.

Konsekvenser av å oppheve bestemmelsen

En opphevelse av bestemmelsen vil kunne medføre at flere kvinner får innvilget uføretrygd, eller at de som i dag har en gradert uførepensjon hjemmearbeidende, etter søknad kan få en økt uføregrad. Det er imidlertid i dag 70% av mottakere etter nåværende ftrl. §12- 8 som har 100% uførepensjon. Av nye mottakere som vurderes etter bestemmelsen om hjemmearbeid er det en lavere andel graderte. Det er derfor ikke mange som eventuelt kan innvilges en høyere uføregrad.

Omfanget av de som i dag får avslag på uføretrygd etter ftrl. § 12- 8, er svært lavt. De avslagene som gis skyldes i stor grad manglende varig sykdom etter ftrl. § 12- 6. Bruker vil her uavhengig av vurderingsgrunnlag som yrkesaktiv eller som hjemmearbeidende ektefelle, ikke kunne innvilges uføretrygd.

En opphevelse av ny ftrl. §12- 10 vil etter tallene som fremkommer, og vår erfaring med bruk av nåværende ftrl. §12-18, ikke innebære økt inngang til uføretrygd eller økning av uføregrad.

Arbeids- og velferdsdirektoratet mener etter dette at bestemmelsen om hjemmearbeidende ektefelle bør oppheves. Bestemmelsen er svært krevende å forvalte og det er i praksis ikke mulig å sikre likebehandling gitt en slik bestemmelse.

Kapittel 7: Beregning av uføretrygd etter EØS-forordningene

Pro-ratisering/trygdetidsbrøk

Vi er enig i formelen for justering av grunnlaget med EØS-brøk som beskrevet, men påpeker at grunnlaget i tillegg må justeres for uføregrad og 66 prosent.

Forslag til fastsetting av grunnlaget for uføretrygd etter EØS-forordningen om trygd

I nest siste avsnitt bør det presiseres at vedkommende har inntekt både i Norge og arbeidsinntekt i EØS-land *i samme inntektsår i ett eller flere av de fem siste årene før uføretidspunktet.*

Videre mener vi at det mangler et avsnitt for tilfeller hvor vedkommende har både pensjonsgivende inntekt i Norge og arbeidsinntekt i EØS-land, men ikke i samme inntektsår, i de fem siste årene før uføretidspunktet. Den foreslåtte modellen kan da benyttes for å fastsette inntekt for de av de fem årene vedkommende ikke har inntekt i Norge, ved at gjennomsnittet i de årene med pensjonsgivende inntekt legges til grunn for disse.

Vi forutsetter at høringsteksten skal forstås på måten som beskrevet over, da det i høringsnotatet ikke foreligger noe utkast til forskrift for disse bestemmelsene.

Punkt 8.5 Uføretidspunkt

Departementet foreslår at det fortsatt skal være en egen paragraf som omhandler fastsettelse av uføretidspunktet. Dette er Arbeids- og velferdsdirektoratet enig i. Vi har imidlertid noen kommentarer til ordlyden i endringsloven § 12- 8.

Det er viktig at uføretidspunktet fastsettes korrekt og endringsloven § 12- 8 første ledd understreker at tidspunktet er når inntektsevnen er varig nedsatt med minst 50% eller 40%. Dette blir riktig for de som innvilges 40% eller mer i uføregrad. Det blir ikke riktig for de som er innvilget en lavere uføregrad enn 40% etter særbestemmelsene for yrkesskade eller yrkessykdom. Departementet har begrunnet utelatelsen av denne gruppen med at man her tar utgangspunkt i skadetidspunktet. Det skal fastsettes et uføretidspunkt i alle uføresaker, også der hvor bruker innvilges uføretrygd med yrkesskaderettigheter. Uføretidspunktet er like viktig her som i andre tilfeller. Brukers uføretrygd skal bare beregnes etter forholdene på skadetidspunktet hvis dette er en fordel for vedkommende. I alle andre tilfeller vil uføretrygden bli beregnet etter det fastsatte uføretidspunktet. Det er derfor behov for en egen bestemmelse om fastsettelse av uføretidspunktet for tilfeller hvor bruker er innvilget uføretrygd etter særbestemmelser for yrkesskade eller yrkessykdom. Denne bør plasseres i endringsloven § 12- 8 slik at man får en paragraf som omhandler uføretidspunktet.

Det er i endringsloven § 12- 8 ikke hjemlet noe uføretidspunkt for hjemmearbeidende ektefelle. Dette er nå i endringsloven § 12- 10. I den grad bestemmelsen om hjemmearbeidende ektefelle skal videreføres, bør også fastsettelse av uføretidspunktet for denne gruppen inn i endringsloven § 12- 8.

Kapittel 9: Overgangsregler for personer som mottar uførepensjon ved innføringen av uføretrygd

Vi mener det er behov for en overgangsregel for personer som kombinerer uførepensjon og alderspensjon pr. 1.1.2015. Summen av uføregrad og graden av alderspensjon skal etter § 19- 10 tredje ledd ikke overstige 100 prosent. Personer med hvilende rett til uførepensjon etter gjeldende § 12-12 tredje ledd, vil etter konverteringen få den garanterte høyere uføregraden (garantigraden). Enkelte kan derfor etter konverteringen ha en høyere grad av alderspensjon enn det som er tillatt i kombinasjon med uføregraden. Vi mener at alderspensjonsgraden ikke bør settes ned i slike tilfeller. Slike personer bør kunne beholde den alderspensjonen de har tatt ut før 1. januar dersom de ønsker det. Vi mener dette er en mer smidig løsning enn om vi skulle ta fra dem en alderspensjon som de har innrettet seg på å ha i kombinasjon med uføretrygd og inntekt.

9.5.2 Grunnlaget der mottakeren har uførepensjon med yrkesskedefordeler

I tredje avsnitt står det: «*Departementet mener at dette vil lik kompensasjonen for omleggingen av skattereglene som i andre overgangssaker.*»

Vi antar at det her menes at dette vil sikre mottakere som delvis har fått uførepensjonen beregnet etter særreglene for yrkesskade den samme kompensasjonen for omleggingen av skattereglene som i andre overgangssaker.

9.7.2 Tillegg til uføretrygd til personer som mottar uførepensjon beregnet med gjenlevendefordeler (gjenlevendetillegg)

I tredje avsnitt beskrives framgangsmåten for fastsetting av gjenlevendetillegget:

Departementet foreslår at det i slike saker, i tillegg til det grunnlaget for beregning av uføretrygd som skal fastsettes i alle overgangssaker, fastsettes et grunnlag på bakgrunn av personens grunn- og tilleggspensjon ved 100 prosent uføregrad og eventuell økning i uførepensjon, etter reduksjon for arbeidsinntekt, som følge av at man har rett til å få medregnet avdødes rettigheter i uførepensjonen etter folketrygdloven § 12-15.

Vi mener her at grunnlaget på bakgrunn av personens grunn- og tilleggspensjon ved 100 prosent uføregrad og eventuell økning i uførepensjon, etter reduksjon for arbeidsinntekt, må fastsettes uten oppjustering med hensyn til trygdetid etter utkast til overgangsforskrift § 3 sjette ledd og § 4.

Departementet foreslår videre at grunnlaget for et fullt gjenlevendetillegg skal utgjøre differansen mellom de to grunnlagene, dividert på garantert uføregrad.

Vi mener at det grunnlaget for beregning av uføretrygd som skal fastsettes i alle overgangssaker, her må avkortes for trygdetid før man finner differansen mellom de to grunnlagene og dividerer på garantert uføregrad.

Sjette og sjuende avsnitt beskriver en oppjustering av grunnlaget som skal fastsettes i tillegg til det grunnlaget som skal fastsettes i alle overgangssaker med hensyn til trygdetid, og en tilsvarende avkorting av gjenlevendetillegget. Dette gjelder henholdsvis dersom den gjenlevende ikke er medlem av folketrygden, har mindre enn 20 års botid, og ikke har rett til å få uførepensjon beregnet etter EØS-forordning 883/2004 eller 1408/71 eller etter en annen trygdeavtale som gir rett til pensjon gjennom sammenlegging av trygdeperioder, og dersom den gjenlevende har rett til uførepensjon beregnet etter EØS-forordningene.

Vi mener her at grunnlaget som skal fastsettes i tillegg til det grunnlaget som skal fastsettes i alle overgangssaker ikke skal oppjusteres med hensyn til trygdetid, og at det heller ikke skal foretas noen avkorting av gjenlevendetillegget med trygdetid etter at differansen mellom de to

grunnlagene er funnet. Årsaken til dette er at grunnlagene som utgjør utgangspunktet for denne differansen før dette beregningssteget allerede skal være avkortet med hensyn til trygdetid.

Kapittel 11: Regler for beregning av ytelser under opphold i institusjon

11.3.6 Beregning - Ny alderspensjon

I andre avsnitt siste setning mener vi at det skal stå garantipensjonsnivået (høy sats), og ikke minste pensjonsnivå (høy sats).

11.3.9 Forsørging av barn

Departementet ber om høringsinstansenes syn på spørsmålet om det skal være unntak for innsatte som forsørger barn, slik at personer som forsørger barn under 18 år likevel helt eller delvis skal få beholde uføretrygden og de øvrige pensjonsytelsene under straffegjennomføringen.

Vi mener først og fremst at det ikke bør innføres en ordning for disse personene hvor de bare delvis skal få beholde ytelsen under straffegjennomføringen. Det vil si at disse personene enten bør få beholde ytelsen sin fullt ut eller ikke i det hele tatt. Innsatte som normalt er i arbeid, vil ikke motta lønn under soning. Dette tilsier at heller ikke uføretrygdede bør få det.

11.3.10 Forsørging av ektefelle

I fjerde ledd omtales faktisk forsørging som at det i denne sammenhengen menes at ektefellen eller samboeren ikke har inntekt, inkludert kapitalinntekter, som overstiger grunnbeløpet, jf. folketrygdloven § 3-24.

I folketrygden § 3-24 er det i forsørgelsesbegrepet i tillegg vilkår om at ektefellen ikke mottar uføretrygd, avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, alderspensjon, eller ikke har rett til hel alderspensjon. Vi mener at disse vilkårene også må oppfylles for at ektefellen eller samboeren skal anses som faktisk forsørget.

11.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet skriver at forslagene antas å medføre administrative innsparinger. Det bør presiseres at dette først vil være tilfellet på sikt. Det vil være behov for overgangsregler for løpende saker. Vi må komme nærmere tilbake til innholdet i disse.

Kapittel 12: Gjenlevendetillegg til ny uføretrygd

Etter forslagene i kapitlet her vil brukere kunne ha samtidig rett til ytelse til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17 og uføretrygd med gjenlevendetillegg. Vi antar at det må innføres en presisering i loven som regulerer forholdet mellom de to, med tanke på at det ikke kan være hensikten at brukere skal kunne motta begge ytelsene samtidig.

Videre vil vi understreke at NAV ikke har mulighet til å veilede brukere i tilstrekkelig grad i spørsmål om hva som lønner seg for den enkelte i valget mellom ytelse til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17 og uføretrygd med gjenlevendetillegg som beskrevet i dette kapitlet. Dette er både på grunn av at reglene for inntektsreduksjon er forskjellige for de to ytelsene, og som følge av ulik skattlegging av pensjonsytelser og uføretrygd.

12.4 Forslag til utforming av gjenlevendetillegg i ny uføretrygd

I siste avsnitt foreslår departementet at det nye gjenlevendetillegget tidsbegrenses til fem år.

Vi forstår dette slik at tidsbegrensningen på fem år gjelder selve ordningen, ikke individuelt fra innvilgning av gjenlevendetillegg. Det blir uansett krevende å informere brukerne om en tidsbegrensning, når vi ikke kan si noe om hva som skjer om fem år. For ikke å skape usikkerhet mener vi at det ikke bør settes en slik grense nå. Vi foreslår i stedet at problemstillingen håndteres i forbindelse med en framtidig gjenlevendereform.

12.5 Fastsettelse av avdødes uføretrygd

I andre avsnitt foreslår departementet at avdødes uføretrygd som hovedregel fastsettes som den ugraderte uføretrygden som den avdøde ville ha fått om han eller hun på dødsfallstidspunktet hadde fått rett til uføretrygd, eller den ugraderte uføretrygden som den avdøde mottok. Vi er enige i dette, og legger i sistnevnte tilfelle til grunn at dødsfallstidspunktet regnes som nytt uføretidspunkt for avdøde dersom det er til gunst.

Fjerde avsnitt omtaler tilfeller hvor avdøde var 67 år eller eldre på dødsfallstidspunktet, og derfor ikke ville hatt rett på uføretrygd. Departementet foreslår at det fastsettes et særskilt beregningsgrunnlag i slike tilfeller hvor den avdødes sluttpoengtall legges til grunn. Opptjening til og med kalenderåret før dødsfallet regnes med, som er i samsvar med måten tilleggs pensjon til gjenlevende ektefelle, når avdøde var 67 år eller eldre, beregnes på etter dagens bestemmelser jf. folketrygdloven § 3-23 første ledd bokstav b. Vi er enige i dette forslaget.

I femte avsnitt foreslår departementet at dersom avdøde var yngre enn 67 år og mottok full alderspensjon på dødsfallstidspunktet, kan beregningsgrunnlaget til avdøde fastsettes på tilsvarende måte som når avdøde var 67 år eller eldre. Dette er nytt sammenlignet med dagens regler for beregning av tilleggs pensjon til gjenlevende ektefelle når avdøde var under 67 år. Vi ser imidlertid behovet for en slik løsning når det gjelder beregningsgrunnlaget til avdøde, som baseres på de fem siste årene før dødsfallet. Vi er enige i forslaget, og legger til grunn at

beregningsgrunnlaget til avdøde fastsettes på denne måten i slike tilfeller, uten lønnsomhetsvurdering mot alternative beregningsmetoder.

Vi mener at dette også bør tas inn i lovteksten § 12-18. Forslag til nytt (femte) ledd:

Dersom den avdøde var under 67 år og mottok hel alderspensjon på dødsfallstidspunktet, skal beregningsgrunnlaget fastsettes tilsvarende som etter fjerde ledd.

Jf. sjette avsnitt omtales tilfeller hvor dødsfallet har funnet sted før innføringen av ny uføretrygd, mens gjenlevende blir ufør etter dette tidspunktet. Departementet ser for seg en løsning hvor avdødes uføretrygd avledes av sluttpoengtallet, på lignende måte som for avdøde som var 67 år eller eldre. Departementet vil vurdere konkrete regler for fastsettelse av uføretrygd i slike tilfeller når Arbeids- og velferdsetaten har vurdert de systemmessige sidene ved departementets forslag.

Vi er enige i denne tilnærmingen, og mener at beregningsgrunnlaget til avdøde bør avledes av sluttpoengtallet i gjenlevendepensjonen i slike tilfeller. Vi foreslår at dette også tas inn i lovteksten § 12-18. Forslag til nytt (sjette) ledd:

Dersom den gjenlevende ble ufør etter at dødsfallet har funnet sted, og mottar ytelse til gjenlevende ektefelle ved innvilgelse av uføretrygden, skal beregningsgrunnlaget til avdøde fastsettes med utgangspunkt i sluttpoengtallet i gjenlevendeytelsen tilsvarende som etter fjerde ledd.

Kapittel 13: Minstenivå til alderspensjonist som lever sammen med en som mottar uføretrygd

13.3 Departementets vurdering og forslag

I andre avsnitt foreslår departementet at alderspensjonister som lever sammen med en som mottar uføretrygd alltid skal være sikret minste pensjonsnivå med ordinær sats. Lovteknisk kan dette gjennomføres ved at folketrygdloven § 19-8 endres slik at reglene om lav sats i tredje ledd ikke lenger skal omfatte uførepensjon.

Vi mener at tilsvarende også må gjelde for AFP i offentlig sektor og AFP i privat sektor med virkningstidspunkt før 1.1.2011 (tilskottsloven kapittel 4), da minste pensjonsnivå for disse ytelsene er knyttet til folketrygdloven § 19-8. Vi mener også at § 19-8 fjerde ledd må endres for at uføretrygd til ektefelle eller samboer (i 12 av de siste 18 månedene) skal medføre ordinær sats til pensjonisten i tilfeller der ektefelle/samboer ikke har en inntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet.

Kapittel 14: Utkast til lovendringer

§ 12-16 Reduksjon av barnetillegg på grunn av inntekt

Etter andre ledd andre setning skal det ses bort fra ytelser eller deler av ytelser som er underlagt inntektsprøving. Vi antar at dette gjelder inntekter i utlandet av samme art som personinntekt etter skatteloven § 12-2 jf. første setning, og ikke er en henvisning til uføretrygd, som er underlagt inntektsprøving.

§ 12-18 Tillegg til uføretrygd for gjenlevende ektefelle (gjenlevendetillegg)

Etter tredje ledd andre setning skal avdødes trygdetid fastsettes på nytt dersom dette vil gi en lengre trygdetid, dersom trygdetiden fra før var fastsatt etter § 12-12 tredje ledd andre punktum (4/5-regelen). Vi mener at trygdetiden i slike tilfeller bare skal fastsettes på nytt dersom det er til fordel for vedkommende å få fastsatt nytt uføretidspunkt.

I fjerde ledd siste setning er det en henvisning til § 3-11. Vi antar at dette skal være § 3-13, da denne paragrafen regulerer omregning fra pensjonsgivende inntekt til pensjonspoeng.

Kapittel 15: Utkast til forskrift om uføretrygd fra folketrygden

§ 2-2 Endring av inntekt før og etter uførhet

Jf. lovteksten her er det krav om at inntektsøkningen er større enn ti prosent *fra ett kalenderår til et annet*. Dette samsvarer ikke med teksten i kapittel 2.5 om at dette skal gjelde trinnvise og varige økninger på et hvilket som helst tidspunkt i kalenderåret. Vi antar at lovteksten må tilpasses dette.

§ 4-1 Etteroppgjør

Etter første ledd første setning skal det foretas et etteroppgjør etter bestemmelsene her dersom den uføretrygdede har fått utbetalt for lite eller for mye uføretrygd *og barnetillegg*. Vi antar at etteroppgjøret etter reglene som er beskrevet kun skal gjelde uføretrygden, og ikke barnetillegg.

Etter tredje ledd kan etteroppgjøret unnlates hvis for mye utbetalt uføretrygd er mindre enn ett rettsgebyr.

Arbeids- og velferdsdirektoratet mener grensen bør settes høyere enn ett rettsgebyr.

Grunnen er risiko for at alt for mange saker med små beløp vil føre til mindre effektiv innkreving. Etaten har allerede i dag mange tilbakekrevingssaker til saksbehandling og utredning. Det er usikkert hvor mange saker det fremtidige etteroppgjøret vil legge til byrden,

men det virker rimelig sikkert at samlet saksmengde vil øke vesentlig. I dag gjelder en grense på fire ganger rettsgebyret før NAV setter i gang saksbehandling i ordinære feilutbetalingsaker. Vi mener samme grense bør gjelde for etteroppgjøret. Antall saker i etteroppgjøret vil avhenge av hvor treffsikkert den løpende utbetalingen av uføretrygd vil bli. Dette avhenger igjen av brukernes tilvenning til nye regler og systemer for innmelding av inntekter. Saksomfanget avhenger også av hvor tidlig i 2015 NAV kan få fyllestgjørende og sikre elektroniske inntektsopplysninger fra EDAG. Dette taler for at beløpsgrensen ikke settes for lavt, i alle fall ikke det første året.

Arbeids- og velferdsdirektoratet tilrår derfor at beløpsgrensen settes til R4 som for øvrige saker. Beløpsgrensen kan vurderes senket etter hvert som treffsikkerheten i den løpende utbetalingen øker og saksmengden i etteroppgjørene går ned.

Sjuende ledd andre setning er litt uklar: « Det foretas likevel revisjon av etteroppgjøret dersom ligningen endres dersom pensjonsgivende inntekt i likningen endres.» Vi antar at det her menes at det skal foretas revisjon av etteroppgjøret dersom ligningen endres på grunn av endringer i pensjonsgivende inntekt.

Vedrørende etteroppgjør i dødsbo forutsetter vi at der avregning/tilbakekreving allerede er iverksatt, skal kravet uansett håndteres på vanlig måte som krav i boene.

§ 4-2 Gjennomføring av tilbakekreving i etteroppgjøret

I første ledd første setning mener vi «i offentlig sektor» kan strykes når det gjelder AFP, da det også kan avregnes i AFP i privat sektor i noen marginale tilfeller.

I andre ledd første setning mener vil «opptil» bør strykes. Dersom vedkommende ønsker lavere avregning, må dette søkes om spesielt, med mindre utestående tilbakebetalingsbeløp er lavere enn 10 prosent.

I andre ledd andre setning kan det settes punktum etter «inkludert».

Kapittel 5 Barnetillegg

Dagens forskriftsregler vil bli videreført. Vi mener imidlertid at det er behov for bestemmelser i forskrift til § 12-15 fjerde ledd, når et barn blir forsørget av flere som mottar uføretrygd eller alderspensjon. Dersom barnetillegget skal ytes til den som har rett til høyest tillegg, vil dette kunne variere månedlig i takt med endringer i forventet inntekt i uføretrygden.

Det er verken i brukers eller etatens interesse at det må foretas en beregning for å se hvem som er «gunstigste» mottaker av barnetillegg for hver gang inntektsavkorting av uføretrygden

endres, noe som i ytterste konsekvens vil kunne skje hver måned. Vi mener i stedet at en slik beregning kun bør foretas dersom bruker fremmer krav om det.

§ 6-3 Grunnlaget for beregning av uføretrygd for år da en person har mottatt uføretrygd som helt eller delvis skyldes yrkesskade

Etter tredje ledd skal samlet inntekt for hvert kalenderår fastsatt etter første og andre ledd ikke overstige seks ganger grunnbeløpet eller det som er høyest av beregningsgrunnlaget og den pensjonsgivende inntekten. Vi mener at også ugradert antatt årlig arbeidsinntekt skal inngå i vurderingen sammen med beregningsgrunnlaget og den pensjonsgivende inntekten.

Kapittel 16: Utkast til overgangsforskrift (omregning av uførepensjon til uføretrygd)

§ 5 Grunnlaget for beregning av uføretrygd i overgangssaker der mottaker har uførepensjon med yrkesskadefordeler

I tredje ledd første setning er det referert til bokstavene a til i i § 3 fjerde eller femte ledd. Vi antar at dette skal være bokstavene a til h.

§ 7 Tillegg til uføretrygd for person som mottar uførepensjon til gjenlevende ektefelle (gjenlevendetillegg)

I andre ledd mener vi at grunnlaget som fastsettes etter reglene i § 3 ikke skal oppjusteres med hensyn til trygdetid, jf. § 3 sjettede ledd.

I tredje ledd mener vi at grunnlaget fastsatt etter § 3 jf. §§ 4 til 6 må avkortes med trygdetid.

Se for øvrig kommentar til kapittel 9.7.2.

§ 9 Uføretrygd for minstepensjonister som forsørger en ektefelle som har fylt 60 år

Uførepensjonister med minstepensjon som per 31. desember 2014 har rett til å få utbetalt ektefelletillegg for ektefelle som har fylt 60 år skal motta uføretrygd fastsatt til minimum 3,76 G justert for uføregrad ut vedtaksperioden for ektefelletillegg. Vi mener at minstenivået her også må justeres for trygdetid.

Endring i Folketrygdloven § 22-14

Her bør det fremgå at også avregning etter § 12-14 avbryter foreldelsen.

Bestemmelsen foreslås endret til

*Trekk etter § 22-15 sjuende ledd eller § 22-15a femte ledd, avregning etter § 22-16, avregning
eller trekk etter § 12-14 avbryter foreldelsen.»*

Med vennlig hilsen

Joakim Lystad
Arbeids- og velferdsdirektør

Yngvar Åsholt
Kunnskapsdirektør